

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

PATVIRTINTA
Kauno medicinos universiteto
Senato
2004 m. gruodžio 17 d.
Nutarimu Nr. 3-11

ATNAUJINTA
2013 m. gruodžio 20 d.

SOCIALINIAI VAIKŲ SVEIKATOS RAIDOS KLAUSIMAI

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO PROGRAMA

Dalyko programos koordinatorius:

VSF Profilaktinės medicinos katedros profesorius, habil. dr. Apolinaras Zaborskis

padalinio pavadinimas, pareigos, pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Padaliniai, dalyvaujantys dalyko programoje:

1. VSF Profilaktinės medicinos katedra, doc. dr. Auksė Domeikienė
padalinio pavadinimas, vadovo pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas
2. VSF Sveikatos psichologijos katedra, prof. dr. Nida Žemaitienė
padalinio pavadinimas, vadovo pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas
3. VSF Sveikatos tyrimų institutas, doc. dr. Mindaugas Štelemėkas
padalinio pavadinimas, vadovo pedagoginis vardas, mokslo laipsnis, vardas, pavardė parašas

Kaunas, 2013

Dalyko programos duomenys

Mokslų sritis	Medicinos mokslai
Mokslų kryptis (kodas)	Visuomenės sveikata – M 004
Dalyko pavadinimas	Socialiniai vaikų sveikatos raidos klausimai
Programos apimtis	160 val. (6 ECTS kreditai)
Paskaitos	40 val.
Seminarai	40 val.
Savarankiškas darbas	80 val.

Dalyko programos rengimo grupė

Eil. Nr.	Pedagoginis vardas, vardas, pavardė	Pareigos	Telefonas (darbo)	Elektroninio pašto adresas
1.	Prof. habil. dr. Apolinaras Zaborskis	Profesorius, vyriausiasis mokslų darbuotojas	327328; 5110	apolinaras.zaborskis@lsmuni.lt
2.	Prof. dr. Nida Žemaitienė	Katedros vedėja, profesorė	37 01 12	nidazem@gmail.com
3.	Doc. dr. Giedra Levinienė	Mokslų darbuotoja	30 60 79	giedralev@gmail.com
4.	Doc. dr. Aušra Petrauskienė	Docentė, mokslų darbuotoja		ausrapet@vector.kmu.lt

Dalyko programos aprašas

1. Dalyko programos poreikis

Dalyko programa skirta doktorantams, gilintiems žinias visuomenės sveikatos mokslų srityje, ir supažindina juos su palyginti nauja šio mokslų kryptimi – vaiko visuomenės sveikata (socialinė pediatrija).

Programa siejasi su šiomis tos pačios krypties doktorantūros studijų dalykų programomis:

1. Lėtinių neinfekcinių ligų epidemiologija.
2. Modernioji visuomenės sveikata.

Tačiau šiose programose socialiniai vaiko sveikatos klausimai nagrinėjami tik bendrame kontekste. Doktorantams, pasirinkusiems vaiko sveikatos tyrimų temą, šių dalykų programų akivaizdžiai nepakanka. Be to, socialinės vaiko sveikatos mokslų kryptis sparčiai vystoma, moksliniai tyrimai šioje srityje turi aukštą prioritetą.

2. Dalyko programos tikslas

Gilinti studentų (doktorantų) žinias socialinės vaiko sveikatos raidos srityje, padėti įsisavinti jaunos visuomenės sveikatos tyrimo metodus, planuoti ir mokliškai pagrįsti vaikų sveikatos stiprinimo programas.

Uždaviniai:

1. Supažindinti su vaiko visuomenės sveikatos (socialinės pediatrijos) objektu, šios mokslų krypties vystymosi istorija, dokumentais, reglamentuojančiais vaikų teises ir sveikatos ugdymą vaikystėje bei paauglystėje..

2. Analizuoti vaiko sveikatos sampratą, jos rodiklius, jų nustatymo būdus, informacijos šaltinius

3. Padėti įsisavinti epidemiologinę vaikų sveikatos tyrimo metodologiją.

4. Išnagrinėti aplinkos veiksnius, turinčius įtakos vaikų sveikatai, ir jų ypatumus įvairiais vaiko amžiaus tarpsniais.
5. Aptarti Lietuvos ir kitų šalių vaikų sveikatos būklę ir gyvenseną.
6. Supažindinti su užsienyje ir Lietuvoje vykusiomis bei dabartiniu metu vykstančiomis vaikų sveikatos stiprinimo programomis.
7. Supažindinti su vaikų sveikatos stiprinimo programų planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo principais.

3. Dalyko programos sandara, turinys ir studijų metodai

Teorinė dalis (paskaitos)	– 40 val.
Teorinė-praktinė dalis (seminarai)	– 40 val.
Savarankiškas darbas	– 80 val.

4. Dėstytojai

Dėstytojų-mokslininkų sąrašas, nurodant jų kvalifikaciją, pateiktas priede Nr. 2.

5. Metodinis dalyko programos aprūpinimas

Literatūros sąrašas pateiktas 1 priede.

6. Įvertinimas

Suminis balas: 100% balo sudaro: 20% auditorinio darbo + 40% savarankiško darbo + 40% baigiamojo teorinio ir praktinio patikrinimo.

TEORINĖ DALIS

Eil. Nr.	Paskaitos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
1.	Vaiko sveikatos samprata bei tyrimo metodologija: <ul style="list-style-type: none"> • Sveikatos apibrėžimas, pozityvūs ir negatyvūs sveikatos aspektai. • Teorijos ir modeliai, analizuojantys vaikų sveikatą. • Vaikų sveikatos indikatoriai, jų nustatymo būdai, informacijos šaltiniai. • Vaikų sveikatos tyrimų ypatumai, lengvinantys ir apsunkinantys veiksniai. 	2 val.	A.Zaborskis
2.	Vaikų sveikatos stiprinimo politika ir visuomenės pažanga: <ul style="list-style-type: none"> • Vaiko teisės, jų samprata ir įgyvendinimo problemos. • Vaiko teisių apsaugos pagrindai. • Specialiųjų poreikių vaikai ir jų teisės. • Asocialių šeimų vaikai ir pagalba jiems. 	2 val.	A.Zaborskis
3.	Lietuvos ir kitų šalių vaikų sveikatos būklė: <ul style="list-style-type: none"> • Demografiniai rodikliai. Gimstamumas. Mirtingumas. Vidutinė laukiama gyvenimo trukmė. • Fizinis vystymasis, lytinis brendimas, arterinis kraujospūdis. • Lėtinių ligų rizikos veiksniai. • Savijauta. 	2 val.	A.Zaborskis
4.	Vaiko amžiaus laikotarpiai, jų somatiniai,	2 val.	A.Petrauskienė

	<p>psichologiniai ir socialiniai ypatumai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaiko amžiaus periodizacija. • Kritiniai augimo ir vystymosi periodai. Biopsichosocialiniai vystymosi modeliai. • Augimo ir vystymosi vertinimas procentiliniu metodu. • Epochiniai vaiko fizinės būklės kitimai. • Profilaktiniai vaikų sveikatos patikrinimai. 		
5.	<p>Nėštumo ir naujagimystės periodų ypatumai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Somatinis, neurologinis bei elgesinis vaisiaus vystymasis. • Kūdikio psichomotorinio vystymosi normos. • Motinos amžiaus, gyvensenos (mitybos, poilsio, žalingų įpročių, darbo pobūdžio) ir ligų įtaka vaisiui ir kūdikiui. • Sutrikimų diagnostika bei ankstyvosios korekcijos būtinumas. • Dažniausios paveldimos ligos, jų profilaktika. Genetinis šeimos konsultavimas. 	2 val.	A.Petrauskienė
6.	<p>Kūdikių maitinimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natūralaus maitinimo reikšmė kūdikio ir motinos sveikatai. • Papildomi maisto produktai, jų įvedimo principai ir terminai. • Natūralaus maitinimo trukmę sąlygojantys veiksniai. • Mišrus ir dirbtinis maitinimas, adaptuoti, neadaptuoti, hipoalerginiai mišiniai. • Tarptautinis motinos pieno pakaitalų marketingo kodeksas. 	2 val.	G.Levinienė
7.	<p>Natūralaus kūdikių maitinimo skatinimo programos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programų tikslai ir uždaviniai. • Programų įgyvendinimo būdai, strategijos. • Programų vertinimas. • Programos įgyvendinimo Lietuvoje ir kitose šalyse patirtis. 	2 val.	G.Levinienė
8.	<p>Ikimokyklinis periodas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fizinė ir psichomotorinė raida. Ikimokyklinuko kalbos, pažinimo, žaidimų ypatumai. • Ikimokyklinio amžiaus vaikų psichologiniai poreikiai. • Dažniausios ikimokyklinukų ligos, biologiniai ir socialiniai jų veiksniai. 	2 val.	A.Petrauskienė
9.	<p>Mokyklinis periodas:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mokyklinio amžiaus vaikų fizinis, pažintinis bei kalbos socialinis vystymasis. • Vaiko adaptacija ugdymo įstaigoje. • Mokymosi krūvio poveikis. • Dažniausios mokyklinio amžiaus vaikų ligos, biologiniai ir socialiniai jų veiksniai. • Lietuvos ir kitų šalių moksleivių sveikatos būklės palyginimas. 	2 val.	A.Petrauskienė
10.	<p>Vaikų ir paauglių psichinė sveikata:</p>	2 val.	N.Žemaitienė

	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikų ir paauglių psichinės sveikatos rodikliai. • Emocinė raida, emocijų ir elgesio sutrikimai. • Psichologinio atsparumo ugdymas. 		
11.	<p>Paauglių rizikinga elgsena: rizikos veiksniai ir jų prevencija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rizikingos elgsenos sindromo samprata. • Normos ir patologijos samprata. Asocialus elgesys. • Priklausomybių rizikos veiksniai ir prevencija. • Savižudybių rizika veiksniai ir pagalbos savižudiškų ketinimų turinčiam paaugliui galimybės. 	2 val.	N.Žemaitienė
12.	<p>Neįgalūs vaikai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Negalės samprata. Vaikų neįgalumo priežastys. Negalės rūšys. • Negalės politikos raida. • Neįgalių vaikų ir juos auginančių šeimų gyvenimo kokybės vertinimas. 	2 val.	A.Petrauskienė
13.	<p>Aplinka ir vaikų sveikata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geriamo vandens, atmosferos ir patalpų oro kokybė, maisto mikrobiologinė ir cheminė tarša, maisto priedai. • Veiksniai, apsprendžiantys alerginių, infekcinių ir socialinių ligų atsiradimą. • Problemos sprendimo būdai: vaikų bronchų astmos pavyzdys. 	2 val.	A.Petrauskienė
14.	<p>Vaikų traumos ir nelaimingi atsitikimai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vaikų traumų ir nelaimingų atsitikimų statistika, jų ryšys su elgsenos, psichologiniais ir socialiniais veiksniais. • Lietuvos vaikų ir paauglių mirtingumas nuo nelaimingų atsitikimų, apsinuodijimų ir traumų. • Vaikų ir paauglių traumatizmo bei jo netolygumų mažinimas – vienas pagrindinių tikslų gerinant vaikų ir paauglių sveikatos būklę. 	2 val.	A.Petrauskienė
15.	<p>Šeimos vaidmuo vaiko sveikatos raidai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socialinė reprodukcija ir tiesioginė tėvų bei vaikų sąveika. • Šeimos struktūra, socialiniai-ekonominiai veiksniai. • Tėvų ir vaikų bendravimas, kartu praleidžiamas laikas. • Tėvų reiklumas ir pagalba vaikams. • Auklėjimo stiliai, bausmės. • Sveikatos ugdymas šeimoje. 	2 val.	A.Zaborskis
16.	<p>Psichosocialiai mokyklos aplinkos veiksniai ir jų poveikis moksleivių sveikatai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mokymosi pasiekimai. • Mokymosi būdai. • Mokytojų ir moksleivių bendravimas. • Bendraklasių pagalba. • Tėvų pagalba. • Patyčios, smurtas, saugumas mokykloje. • Bausmės už moksleivių pražangas 	2 val.	A.Zaborskis

17.	Tarptautinės vaikų ir paauglių sveikatos ir gyvenimo tyrimų programos: <ul style="list-style-type: none"> • Tarptautinis moksleivių sveikatos ir gyvenimo tyrimas (HBSC). • Alkoholio ir kitų narkotikų tyrimas Europos šalių mokyklose (ESPAD). 	2 val.	A.Zaborskis
18.	Vaikų sveikatos ugdymas: <ul style="list-style-type: none"> • Sveikatos ugdymo samprata. • Sveikatos ugdymo turinys, pagrindinės jo dalys. • Sveikatos ugdymo mokykloje realizavimo galimybės ir pavyzdžiai. • Sveikatos ugdymo vertinimas. 	2 val.	A.Zaborskis
19.	Vaikų sveikatos stiprinimas: <ul style="list-style-type: none"> • Sveikatos stiprinimo samprata. • Sveikatos idėjų praktinis realizavimas “Sveikas darželis”, “Sveika mokykla” programose. • Sveikatos stiprinimo veiklos, vykdomos mokykloje, vertinimo kriterijai. 	2 val.	A.Zaborskis
20.	Vaikų sveikatos stiprinimo programų rengimas: <ul style="list-style-type: none"> • Sveikatos programų planavimo, rengimo ir įgyvendinimo etapai. • Programos aktualumo ir prioriteto įvertinimas. • Sveikatos stiprinimo programos, jų tikslai, uždaviniai, strategijos, vykdymo būdai. • Sveikatos programų proceso ir rezultatų vertinimas. 	2 val.	A.Zaborskis

TEORINĖ-PRAKTINĖ DALIS

Eil. Nr.	Seminaro temos pavadinimas	Trukmė	Dėstytojas
1.	Vaikų sveikatos duomenų bazės	2 val.	A.Zaborskis
2.	Vaikų teises ir sveikatą ginantys dokumentai	2 val.	A.Zaborskis
3.	Literatūros vaikų sveikatos klausimais paieška Internete	2 val.	A.Zaborskis
4.	Vaiko vystymosi vertinimo metodika	2 val.	A.Petrauskienė
5.	Ankstyvos korekcijos centrai	2 val.	A.Petrauskienė
6.	Natūralaus kūdikių maitinimo tyrimo metodika	2 val.	G.Levinienė
7.	Natūralaus kūdikių maitinimo programų vertinimas (darbas Internete)	2 val.	G.Levinienė
8.	Darželinio amžiaus vaikų tyrimo metodika	2 val.	A.Petrauskienė
9.	Mokyklos medicinos tarnyba ir jos uždaviniai ugdant moksleivių sveikatą	2 val.	A.Petrauskienė
10.	Vaikų ir paauglių psichoemocinių būklių vertinimo skalės	2 val.	N.Žemaitienė
11.	Vaikų ir paauglių savižudybių tyrimo problema, įvairių šalių duomenys ir jų palyginamumas.	2 val.	N.Žemaitienė
12.	Neįgalius vaikus auginančių šeimų gyvenimo kokybės tyrimo klausimynas	2 val.	A.Petrauskienė
13.	Vaikų, sergančių bronchų astma, gyvenimo kokybės tyrimas	2 val.	A.Petrauskienė

14.	Vaikų nelaimingų atsitikimų profilaktikos programos (darbas Internete)	2 val.	A.Petrauskienė
15.	Šeimos psichosocialinės aplinkos tyrimo metodika	2 val.	A.Zaborskis
16.	Mokyklos psichosocialinės aplinkos tyrimo metodika	2 val.	A.Zaborskis
17.	Vaikų sveikatos ugdymo priemonių rengimas	2 val.	A.Zaborskis
18.	Kauno miesto “Sveiko darželio” ir “Sveikos mokyklos” programos	2 val.	A.Zaborskis
19.	1 savarankiško darbo pristatymas	2 val.	Visi dėstytojai
20.	2 savarankiško darbo pristatymas	2 val.	Visi dėstytojai

SAVARANKIŠKAS DARBAS

Tema	Valandų skaičius
<p>1. AKTUALŪS VAIKŲ SVEIKATOS KLAUSIMAI</p> <p><i>TURINYS:</i></p> <p><i>Studentai (individualiai arba grupėse) pasirenka vieną kurią nors aktualią vaikų sveikatos problemą (pavyzdžiui, rūkymas) ir paruošia referatą, kuriame, remdamiesi naujausia mokslinė medžiaga, išnagrinėja problemos aktualumą tarptautiniame ir nacionaliniame lygmenyse, su problema susijusius veiksnius, problemos sprendimo būdus, mokslinio pažinimo lygį. Referato formatas – apžvalginis straipsnis moksliniam žurnalui. Pristatydami darbą studentai privalo pagrįsti pasirinktos temos aktualumą, parodyti mokslinę įžvalgą ir galias žinias nagrinėjant pasirinktą temą.</i></p>	20
<p>2. VAIKŲ SVEIKATOS UGDYMO PRIEMONIŲ ARBA SVEIKATOS STIPRINIMO PROGRAMŲ RENGIMAS</p> <p><i>TURINYS:</i></p> <p><i>Studentai (individualiai arba grupėse) toliau vysto 1 užduotyje pasirinktą temą (pavyzdžiui, rūkymas) ir šia tema paruošia originalią sveikatos ugdymo, skirtą vaikams (pavyzdžiui, lankstinuką, pamokos scenarijų ir kt., skirtą rūkymo profilaktikai). Alternatyviai studentai gali ruošti sveikatos stiprinimo programą, skirtą vaikams (pavyzdžiui, programa prieš moksleivių rūkymą X mokykloje). Pateikdami darbą studentai privalo pagrįsti parengtos programos aktualumą, tikslą, uždavinius, strategiją, metodus, išraiškos formą, laukiamus rezultatus ir jų įvertinimo būdus.</i></p>	20
3. PASIRENGIMAS SEMINARAMS IR EGZAMINUI.	40
IŠ VISO	80

Priedas Nr. 1

Rekomenduojama literatūra

Eil. Nr.	Leidinio pavadinimas	Leidinio autorius	Leidimo metai ir leidykla
1	<i>Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children</i>	Currie C, Zanotti C,	2012, Copenhagen:

	<i>(HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey.</i> Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2012 (Health Policy for Children and Adolescents, No. 6). Available from URL: http://www.hbsc.org/publications/international/ .	Morgan A, Currie D, de Looze M, Roberts C, Samdal O, Smith ORF, Barnekow V (Eds.)	WHO Regional Office for Europe
2	Inequalities in young people's health. Health Behaviour in School-aged Children: International Report from the 2005/2006 survey. (Health Policy for Children and Adolescents, No. 5). Available from URL: http://www.hbsc.org/publications/international/ .	Currie C., Gabhainn SN, Godeau E, Roberts C, Smith R, Currie D, Picket W, Richter M, Morgan A, Barnekow V (Eds.)	2008, Copenhagen: WHO Regional Office for Europe
3.	The 2011 ESPAD Report. Substance use among students in 36 European countries.	Hibell B., Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A, Kraus L (Eds.).	2012, Stockholm: the Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN)
4.	European strategy for child and adolescent health and development. Action tool. WHO, 2005. Available from URL: http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/Life-stages/child-and-adolescent-health/policy/european-strategy-for-child-and-adolescent-health-and-development .	WHO	2005, World Health Organization: The Regional Office for Europe
5.	Global strategy for infant and young child feeding. Available from URL: http://www.who.int/nutrition/publications/infantfeeding/9241562218/en/index.html	WHO, UNICEF	2003, World Health Organization, UNICEF
6.	The essence of existence. On the quality of life of children in the Nordic countries – theory and practice in public health. Dissertation.	Lindstrom B.	1994, Goteborg: the Nordic School of Public Health
7.	Identifying Infants and Young Children with Developmental Disorders in the Medical Home: an Algorithm for Developmental surveillance and Screening, American Academy of Pediatrics. Pediatrics, 2006; 118; 405-420. Prieiga internete: http://www.pediatrics.org/cgi/content/full/118/1/405 .	American Academy of Pediatrics	2006, Pediatrics
8.	Inheriting the world: the atlas of children's health and then environment. Available from URL:	Gordon B., Mackay R.,	2004, World Health

	http://www.who.int/ceh/publications/atlas/en/	Rehfuess E.	Organization
9.	The European health report 2005: public health action for healthier children and populations. Available from: URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf.../E87399.pdf	WHO	2005 World Health Organization
10.	Negalės fenomenas	Ruškus J.	2002, Šiaulių universiteto leidikla
11.	Vaikų sveikatos ugdymas. Pedagoginiai aspektai	Adaškevičienė E	1999, Vilnius: Lietuvos sporto informacijos centras
12.	Aukime sveiki. Pradinių klasių mokytojo knyga	Zaborskis A, Černiuvienė V, Šumskas L ir kt.	1995, Kaunas: Šviesa
13.	Child public health	Blair M, Steward-Brown S, Waterston T, Crowther R	2003, Oxford University Press
14.	Social Pediatrics	Lindstrom B, Spencer N (Eds.)	1995, Oxford University Press
15.	Vaikų raidos sutrikimai	Prasauskienė A (sudarytoja)	2003, Kaunas
16.	Už tylos sienos: savižudybių prevencijos gairės mokykloje	Žemaitienė N	2006, Vilnius: LR Švietimo ir mokslo ministerijos leidybos centras
17.	Raidos psichologija	Žukauskienė R	2011, Vilnius
18.	Sveikatos psichologija	Žemaitienė N, Bulotaitė L, Jusienė R, Veryga A	2011, Vilnius
19.	Vaikų dietologija	Labanauskas L, Rokaitė R (sudarytojai)	2009 Kaunas

Numatomų dėstytojų sąrašas:

1. Dalyko programoje dėstantys profesorai ir docentai:

Apolinaras Zaborskis, habilituotas daktaras, profesorius. LSMU MA VSF Profilaktinės medicinos katedros profesorius, Sveikatos tyrimų instituto Vaikų ir jaunimo sveikatos laboratorijos vyriausiasis mokslo darbuotojas

Nida Žemaitienė, daktarė, profesorė. LSMU MA VSF Sveikatos psichologijos katedros vedėja, Sveikatos tyrimų instituto Vaikų ir jaunimo sveikatos laboratorijos vedėja

2. Dalyko programoje dėstantys docentai:

Aušra Petrauskienė, daktarė, docentė. LSMU MA VSF Profilaktinės medicinos katedros docentė, Sveikatos tyrimų instituto Vaikų ir jaunimo sveikatos laboratorijos mokslo darbuotoja

Giedra Levinienė, daktarė, docentė. LSMU MA Vaikų ligų klinikos docentė, Sveikatos tyrimų instituto Vaikų ir jaunimo sveikatos laboratorijos mokslo darbuotoja